

Idézetek – emléktöredékek

Nemzeti megújulás – irodalom nélkül – nem létezett Magyarországon!

(Csoóri Sándor, 2005. 02. 03.)

„A Tokaji Írótábor 1972 óta Tokajban megrendezett nyári írótalálkozó. Később, mint a magyar írók civiltársadalmi fóruma működik legális keretek között. 1989 előtt a kritikus értelmiségi gondolkodás egyik fontos, a regionális kereteken is túlmutató »intézménye« volt. Tanácskozásain az irodalom és a közélet időszerű kérdéseinek megvitatására került sor. Ellenzékisége miatt 1987-ben elmaradt a rendezvény. Az írótábor 1990-től egyesületként működik...” (*Új Magyar Irodalmi Lexikon, P.B. 1994, 2097 p.*)

Az írótábor irodalmi és társadalmi gyökereit a Tokaj melletti szomszéd község, Tiszaladány ma is őrzi. Az első író–paraszt találkozó 20. évfordulóján, 1960. augusztus 28-án¹ Darvas József megköszönte, hogy „Itt, engem, egy embererdő védett, amikor bujkálnom kellett 1944 nyarán.” (*Déli Hírlap, 1999. 04.06. 6. oldal*) – 2014. augusztusban, a község polgármestere eltűzöttnek tartotta az író 1944. évi történetét, illetve későbbi visszaemlékezését, mert Őt és családját 1-2, legfeljebb 3 ember „védte” és ez nem „embererdő”. Ez csak egy politikai legenda volt. – Az viszont igaz, hogy 12 évvel később – a „megújult” Darvas egyetértett az írótábor elindításával. Felkarolta a miskolciak kezdeményezését – mint az Írószövetség elnöke és a HNF országos alelnöke – aki megbízott egykori parasztpárti társában, Hegyi Imre megyei népfront titkár szocializmust jobbtó, népfrontos jellegű javaslatában. (*Sáray László*)

„A Tokaji Írótábor indulásánál Darvas Józsefnek fontos szerepe volt. Azon javaslatomat, hogy az 1940 és -42-es Tiszaladányi író–paraszt találkozó 20. évfordulójának megünneplése után egy szárszó jellegű és szellemű tábort kellene szervezni a 10 éves Napjaink köré csoportosult írók részvételével, Darvas támogatta. Így indult 1972 augusztusában az első Tokaji Írótábor, az ő személyes részvételével.” (*Hegyi Imre, Egy élet a népi mozgalomban, Nagy Imre Alapítvány; 2004*)

Aczél György (Darvas és Fábán Zoltán szerint) ellenezte az írótábort és, véleményem szerint, általában a népi irodalom folyamatosságát. Darvas viszont eljött és előadást is tartott. Az ő védnöksége és előadása garancia volt, hogy nem lesz (nagyobb) baj, később sem. A megyei pártbizottság ideológiai titkára lelkesülten nyilatkozott az első írótáborban: „Bűn volna nem támogatni a továbbiakban is ezt a helyes kezdeményezést...” (*Észak-Magyarország, 1972. augusztus 12.*) Mégis, az állami kultúrpolitika miniszterhelyettese aggodalmaskodott: „Nem értem, miért kell a rebellis Tokaj-hegyalján az íróknak táborba gyülekeznie? Félelme, furcsa és derűs emlék maradt, a Ludas Matyiban megjelent karikatúrával együtt, amely szójátékkal próbált viccet csinálni a tokaji író-ivótábor kezdő éveiből. Később, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pártbizottság 1977-ben már nem támogatta, sőt, tiltást szorgalmazott a háttérben, elhallgatva az ebben játszott tényleges szerepét és felelősségét. A pártközpont a megyére, a megye a pártközpontra mutogatott. (*Sáray László*)

„Hegyi Imre 1972-ben érkezettnek látta az időt, hogy a népfront kereteinek felhasználásával, tanácsi támogatással életre keltse a népi írók szellemi örökségéből táplálkozó to-

1 Amely, az emlékezés mellett, erős agitáció volt a helyi termelőszövetkezet megalakítása mellett!

kaji írótáborokat. Az évről évre megrendezett, tartalmas tanácskozások nemcsak »túléltek« a rendszerváltás alapvetően más közeget hozó fordulatait, de új tartalommal teltek meg, és változatlanul az értelmiség egyik legnagyobb visszhangot kiváltó rendezvénye.” (*Fazekas Csaba: Előszó Hegyi Imre önéletrajzi kötetében, 2004*)

„A Tokaji Írótábor kezdetének története a szellemi központosítás lazításának és a vidéki önállóság erősítésének folyamatába illeszkedett. Szerintem jó pillanatban indult az írótábor, mert még hatott az 1968-as gazdasági reform kiváltotta társadalmi-közéleti várakozás. A tábornak cél és tartalmat azok a kérdések adtak, amelyek a hetvenes évek elején a társadalmi és az irodalmi közvéleményt leginkább foglalkoztatták. A keletkezés körülményei persze megszabták az írótábor lehetséges mozgásterét és a szerepét is. A résztvevők többsége a népiség és a népi-nemzeti baloldal eszméjének híve volt, akik sokáig bíztak az eszme és a gyakorlat összehangolhatóságában, a létező rendszer megváltoztatása nélkül. A korlátozott lehetőség ellenére az írótábor egyre inkább olyan közösségként működött, amely a szellemi felelőséget élesebben és erélyesebben érvényesíthette a hatalommal szemben, mint ahogyan a résztvevők egyenként teheték. Az írók évről-évre tágitották a felelősség, a változó akarat, a nyilvánosság határait. Az első 17 év tárgykörével a szabadság képzetét idézték fel. Újra fontos lett a titkok feloldása, az igazság keresése, a nemzeti önismeret megszerzése, amellyel Tokaj sok-sok birodalmi hazugságnak és hamisságnak a falán ütött rést. Különösen 1981 után érvényesült ez az erőfeszítés. Ekkor az írótábor, a kicsikart nyilvánosság segítségével fokozatosan ellenzéki műhellyé formálódott.” (*Székelyhídi Ágoston: A Tokaji Írótábor – Bíbor Kiadó, 2001*)

„Ha elfogulatlanul közelítünk hozzá, előremutató és hasznos volt egy olyan korban, amely lefojtotta az irodalom természetes folyamatait, tiltotta az irányzatok szerinti szerveződést. Számomra értéket képviselt kezdettől, minden kimondott-kimondatlan (és már az első összejövetelen kialakult) fenntartásom ellenére is; 1988-ban is, amikor nyíltan bíráltam, s akkor is, amikor 1990-ben (túlzás nélkül) a »hátamra vettem«”. (*Zimonyi Zoltán: Szerepem a Tokaji Írótáborban, 1993. Új Holnap, 1996*)

1989-ben intézőbizottság alakult a nagykorúvá vált írótábor civil működtetésének előkészítésére. Történelmi idők jártak, korfordulóval és szerepváltozással. 1990-ben a népfront-ernyőt felváltotta egy új, országos hatókörű társadalmi szervezet, a folyamatos-ságot és az egyetemességet vállaló és az írói önkormányzatiságot igénylő Tokaji Írótábor Egyesület és Alapítvány. Az írótábor megújítása nagyrészt dr. Zimonyi Zoltán irodalomtörténész munkája és érdeme volt 1990–1993 között. Az ekkor kialakított működés és irányítás rendje lényegében a 42. írótáborig nem változott. 2015-től Papp-Für János költő az írótábor ügyvezető titkára. Neki köszönhetjük, hogy a 45. írótábor működési kerete kibővült. – Még öt év választ el a félévszázados évfordulótól, mégis, az 50 év munkájának összegezéséhez (talán) már most hozzá kellene kezdeni. (*Sáray László*)

*

Az 1972–1989 közötti szakasz legizgalmasabb írótáborát 1986-ban rendeztük. Akkor, „Valóság, elkötelezettség, közéletiség” címmel tanácskozott a 76 résztvevő. – Czine Mihály irodalomtörténész tartott vitaindító előadást. Korreferensek: Veress András, Tarján Tamás, Ratkó József, Mányoki Endre és Székelyhídi Ágoston. – Egy Pozsgay Imrének írt levél szerint: „Befejeződött az Írótábor vitája, ma már zárt a tábor is. Én magam jobbnak, színvonalasabbnak ítélem, mint az általam ismert bármelyiket, eddig. Zavarok és kínos percek voltak, ez meg a jelenlegi helyzetben természetes. (*Zódi Imre HNF megyei titkár, 1986. augusztus 28.*) A csatolt feljegyzés megerősítette: „A vita is megfelelő színvonalú volt... Gondot Ratkó József, Csengey Dénes és Kunszabó Ferenc hozzászólása okozott. Ratkó kérte, hogy az íróársadalom kérje számon a politikától, a hatalomtól a Tiszatáj, Nagy Gáspár

és Csurka István büntetését. Csengey – aki lényeges kérdésekkel foglalkozott – hozzászólása végén felolvasta Csurka István levelét, amelyben kikéri magának a szilenciumot. Kunszabó hozzászólása volt még megkérdőjelezhető és végig nem gondolt, de ezt Tarján Tamás és Csengey Dénes rögtön kiigazították, illetve visszautasították. Ezeket leszámítva, a tábor vitája rendben és végül is hasznosan zárult. Összességében kevésbé jó hangulatban, de színvonalasabb vitával, felkészült előadókkal, hozzászólókkal jellemezhetnénk az ideai írótáborot. Tokaj, egy nagyon lényeges szerepét betöltötte: fórumot adott a különböző véleményeknek és ez, a jelen helyzetben – én úgy értékelem – nem kevés.” (*Zöldi Imre, megyei titkár, 1986. 08. 27.*)

Kunszabó Ferenc „kiigazítására” pedig azért került sor, mert 2. felszólalásában, sértettség (félreértés) okán, Veres András szerepének és nézeteinek erős bírálata közben, azt mondta: „Azon gondolkoztam, mit keres ez az úr közöttünk?” Ez a hozzászólás – a Csurka levél ismertetéséhez hasonlóan – zavart keltett. Tarján Tamás és Csengey Dénes kért szót, majd az ülésvezető Papp Lajos szünetet rendelt el. A folyosói zaj – sajnos – erős és megosztott volt. Eben a légkörben próbált Tarján Tamás megnyugtanni: „Laci, szerintem jövőre nem lesz gondod az írótábor szervezésével, megpihenhetsz.” Akkor még nem vettem komolyan, hogy ez megtörténhet, bár jól emlékszem, hogy Tamás megjegyzése csöppet sem viccesen hangzott el. (*Sáray László feljegyzése, 1986. augusztus 26.*)

Fekete Gyula is jelen volt az 1986. évi XV. írótáborban. A Borsodból elszármazott író 15 év után sokan a tokaji táborok – nem hivatalos – ellenzéki vezérének tartották. Nem volt felkért előadó, de a vitában többször is hozzászolt. Erre inspirálta a választott tanácskozási cím: *Válság, elkötelezettség, közéletiség – irodalmunk társadalmi presztízse.* „Úgy ülök itt, mint ahol mindenkinek külön hangszere és kottája van. Nem áll össze a zenekar. Lát-szik, hogy sok dologban nem fogunk közös nevezőre jutni. Ebben a jelképes zenekarban megszólalt egyszer-kétszer a kürt is. És ez jó, mert jelzést adott arról, mi is a jelenlegi irodalmi közérzet, amelynek jellemzőiről Ratkó és Csengey tett említést, felszólalásában. Igen, ilyen nagy feszültségek, kibiztosított bombák és robbanóanyagok között zajlik az irodalmi élet.” Majd bírálta a kultúrpolitikát, mert az irodalom szerepvesztéséért nem vállal felelősséget. „Úgy éreztem, Veres András korreferátumában felmentette a felelősség alól a politikát. Ebben én szándékot is látok. 1956 óta létezik a politika gyanakvása, féltékenysége, amellyel háttérbe igyekezett szorítani az irodalmat. Hol az az Írószövetség, mint nálunk, amely ennyire megfosztott lenne minden lényeges, tényleges funkciójától? Nálunk se lap, se kiadó, semmi olyan, amely írói műhelyekkel kapcsolatba hozható volna. Itt is elmondom, hogy ebben az országban még soha olyan távol nem volt egymástól a politika és az irodalom, mint jelenleg. Az irányítás szelektív. A közéleti ügyeket bolygató irodalommal szemben – amelyek gondjainkat próbálják feszegetni – egy realizmusundor érvényesül már elég hosszú ideje.” Pedig korábban „kormányintézkedések, párthatározatok születtek, az irodalom által felvetett kérdésekben. Már csak ezért sem lehet indoka, erkölcsi alapja a közéleti irodalommal szembeni, osztályharcos keménységű fellépéseknek, amelyeket tapasztalunk.” Az író szerint „a nép-és nemzetszavúak perifériára szorítása évtizedek óta folyamatosan érvényesül. Legyen szabadsága ennek az irodalomnak is. Csengey Dénessel együtt én sem akarom megtiltani a »verebek« irodalmi jelenlétét... de kapjon egyenlő esélyt a közéleti irodalom is.” – „Tarján Tamás és Veres András kifejtette koncepcióját. Ez az irodalom létezik, az én térképemen is, de mellékutcának gondolom. Ők viszont főutcának tartják, és én vagyok a mellékutca, szerintük. Legyen olyan irodalmi térképünk, amelyen még zsákutcák is vannak. Amennyiben ezt elismernénk, most nem kellene verekednem a realizmus szabadságáért, a háttérbe szorítás ellen és magamért. Csak ez az irodalmi közélet lehet számunkra biztató.” (*Tokaj, 1986. 08.25. Fekete Gyula, első felszólalás*)

Sáray László, Pomogáts Béla és Szentmártoni János

Az 1986. évi írótáborról Mód Aladárné is készített összefoglalót. „A méretek változására elég annyi, hogy az írótáborban idén 76-an vettek részt, a tavalyi ötvennel szemben. És a vita elevenségét is jól jelzi, hogy idén 33-an kértek-és kaptak szót, a tavalyi 22-vel szemben. Nem kívánom elhallgatni, hogy a vita során elhangzottak számomra disszonáns hangok is. De baj ez? Nagyobb baj lett volna, ha ezek, lappangva, válasz nélkül, tovább élnek. Felszínre jutva módot adtak a velük való vitára és ha nem is történt meg a megnyugtató tisztázás, a vitatható szemlélet tovább gyűrűzik, és másutt, más nézetekkel szembesülve előbb-utóbb egészségesebb mederbe kerülhet. A zárzóban Czine Mihály azt mondta, hogy »jobban megismertük egymást«. Ha több nincs – teszem hozzá – a továbbiak szempontjából talán ez sem kevés.” (*Mód Aladárné: Tokaji Írótábor, tizenötödösör – Írók az irodalomról. 1986. szeptember*)

Zimonyi Zoltán véleménye szerint „nem is kifejezett tiltás miatt szünetelt a tábor. A pártközpont és a minisztérium Pilátusként mosta a kezét, s a helyiekre bízta, hogy vállalják-e a Tokaji Írótáborért a felelősséget. Végző soron a megye mondott le a találkozóról, mégpedig Fekete Gyula javaslatára. 1987-ben Fekete Gyula már Lakitelekre összpontosított, s Tokajt „óvatosságból” feláldozta annak érdekében.” (*Zimonyi Zoltán – Szerepem a Tokaji Írótáborban, 1993, 1996*)

„A Tokaji Írótábor szervezőjével már megválasztásom után, 1987. április második felében felvettem a kapcsolatot. Készen volt az Írótábor népfertos programtervezete, de megvalósítására, az elhúzódo háttér-politikai egyeztetések és a késői döntés miatt, nem került sor. Nem engedték megtartani, mert Köpeczi Béla, Kulturális és Oktatási Miniszter nem járult hozzá. Azt mondta nekem – egy találkozás alkalmával –, hogy nincs szükség az Írótáborra, illetve az is elegendő lenne, ha csak néhány író venne részt és tartana előadást Tokajban, utalva az írótábor kezdő éveire, amikor csak a megyében élők és néhány elszármazott meghívására került sor, 15-25 fős létszámmal.” (*Májor János: Emlékeim, kézirat, 2016*)

Egyéves szüneteltetés (tiltás) után, 1988-ban a HNF, a Napjaink Szerkesztősége és a Borsod Megyei Tanács támogatása mellett az országos szervezetek szakmai és anyagi támo-

gatását kértük, például a Magyar Írók Szövetségétől. Több hónapos egyeztetés után, Cseres Tibor elnök sajátos iróniával jelezte az írószervezet kitérttségét, egyben segítő szándékát, finomra hangolt válaszában: „A Magyar Írók Szövetsége teljes és lehetséges erkölcsi súlyával támogatja a 16. Tokaji Írótábort és szervezőit. Anyagiakban mintegy 35 000 forintnyi összeggel szeretnénk hozzájárulni. De, magunk – a Művelődési Minisztérium költségvetési függvényeként – nem élvezzük pénzügyi elhatározásaink lehetőségének maximumát. A második félévi költségvetésünkben számon tartjuk a Miskolcra szánt összeget, mellyel 90%-os biztonsággal számíthatunk. Ez a bizonytalanság oka a késedelmes válaszuknak. Üdvözllet: Cseres Tibor” (1988. június 16-án keltezett levél.) (Sáray László)

*

A Tokaji Írótábor első éveiben gyakorlat volt, hogy esténként a társaság a középiskolai kollégium igazgatói szobájában gyülekezett, már előadók, vendégek nélkül. A beszélgetés kötetlen, szabad formában zajlott. Az oldottabb hangulathoz egy-egy pohár tokaji bor is hozzájárult. Bari Károly miskolci költő egy esti beszélgetésen figyelmeztette a társait: „Legyetek óvatosak, mert van közöttünk egy ávós”. S mivel rám nézett, félreérthetlenné tette gyanúját. Kínos pillanatok után a „táborvezető” Gulyás Mihály, a Napjaink folyóirat főszerkesztője próbált igazságot tenni, amennyiben, rövid és hangos korholás után, indulatosan eltörte famankóját az ifjú költő hátán. Ezzel megtörtént az első erőszak az írótáborban. (Az utolsó 2014-ben volt.) Emlékszem, hogy rajtam kívül a jelenlévők többségét is megzavarta Bari kijelentése, de Gulyás önbíráskodása is. Negyven évvel később kiderült, a fiatal költő sem tudta, hogy ki, kik látták el körülünkben az „ávós besúgó” szerepét! Megkövetésemre – részéről – soha nem került sor, azaz, elvleg a gyanú évtizedekig tovább élt. (Sáray László)

„[Töredelmesen bevallom, a hosszú évek során megfordult a fejemben, nem tartozol-e Te is a jelentők közé? Örömmel nyugtáztam a Szőnyei-könyv alapján, hogy gyanakvásom, amelyet rögvest el is legyintettem, alaptalan volt.]” (Zimonyi Zoltán, 2014. 06.27.) Válaszom: „Zoltán, igyekszem megérteni és elfogadni, amit írtál. Felmentési kérelmem oka? 1964. augusztus elején álltam a közművelődés szolgálatába. (Nem a jelentők közé!) Azóta eltelt 50 év. Tokajban kezdtem és félévszázad múltával ott szeretném befejezni. Csupán ennyi az én történetem.” (Sáray László levelezése, 2014. 06. 28.)

Igen, Szőnyei Tamás könyvet írt *Titkos írás* főcímmel– *Állambiztonsági szolgálat és irodalmi élet* alcímmel. 2012-ben tehát elvileg mindenki számára hozzáférhetővé vált, hogy az államvédelem kiket szervezett be, illetve kik jelentettek például a Tokaji Írótáborokról, titokban. Most én is megnevezem őket, kommentár és békétlenség keltése nélkül. Szeretném megélni, hogy a kételkedők, az évtizedes fenntartások hordozói egyszer felismerik a velem szembeni gyanú megalapozatlanságát.

„Babics Károly”, Akác István (1972–74)

„Szerencsi Éva”, dr. Nagy Judit (1976–1982)

„Ipoly”, Utry Attila (1978-tól)

„Petrovics István”, Horpácsi Sándor (1980-tól)

„Stimecz”, Sándor András (1986–1988)

„Havasi Zoltán” (1986)

Forrás: Szőnyei – Titkos írás, II. kötet, Noran Kiadó, 2012)

*

A Tokaji Írótábor néhány évig Szerencsen, a várban is tanácskozott, amíg a tokajiak a szállást adó kollégium vizes falainak megszüntetésén dolgoztak. A várudvarban, késő este Bata Imrével beszélgettem. Kérdésemre, hogy mi a véleménye az írótáborról, az alábbi választ kaptam: „Tokaji Írótábor? Jó, hogy van, de nem baj, ha nem lesz, mert nem

kardinális kérdés! Ezért se exponáld magad, ez Imre bácsi ügye volt... Ez a társaság, itt, nem a magyar irodalom! Már régen nem... Ha ősszel bevontok az előkészületekbe, persze lejövik Miskolcra.” (VIII. író-tábor, 1979. augusztus 7. Szerencs, Sáray László)

A nyolcvanas évek első felében a megyei párt, tanács és a mozgalmi szervek kulturális vezetői számára már egyre elviselhetetlenebbé vált a Tokaji Író-tábor működése. Amriskó Gusztáv: „Fekete Gyula nem nevezhető kommunista írónak” „Elegendő lenne, ha csak 2-3 évente kerülne sor megrendezésére...” Porkoláb Albert: „Az állam pénzén szidják a szocializmust?” „Fizessenek részvételi díjat!” Ebben az időszakban hangzott el a Kossuth Rádió ügyeletes reggeli jegyzetűrójának lekicsinylő véleménye: „...Mit akar néhány író, ott, a tokaji ámbituson, csak nem ők akarják eldönteni, hogy mi a jó és a rossz ebben az országban...” Azután, 1977-ben, Fekete Gyulát kitiltják a megyéből és külön Sárospatak városból.² Végül is, a 16. Tokaji Író-tábor elmaradása ebben az évben – szerintem – nem az író-tábor kudarca volt! (Sáray László)

*

1992-ben a Magyar Hírlap 8 oldalas kulturális melléklettel segítette a Tokaji Író-tábor szellemi előkészítését. 11 kérdésre érkeztek válaszok. *Spiró György* írása kiemelt helyett kapott, ezért felidézem az írás összefoglaló tanulságát, mely szerint „minden nemzeti irodalom tönkretételében a főszerepet a nemzeti szemlélet játssza.” Ez a cikk címe és erről szól tartalma is.

*Mezey Katalin*t főleg az 5. kérdés foglalkoztatta. „Számomra az autonómia ellentétpárja, különösen az irodalmi élet esetében a »központi manipuláltság«. Az 1968–1989-es korszak minden vonatkozásában a velejégig manipulált volt... Bizonyos, hogy kell még néhány év, néhány évtized, és kell, hogy a manipulációt a nagy mesterek után a kis mesterek is abbahagyják, hogy görcsöktől szabadon, lazán, az irodalom lényegére összpontosítsa átrendeződhessék a pálya...”

Petrőczy Éva személyes tapasztalatával érvelt a befejező körkérdésre: „A ’80-as években, a Forrás című lapban *Ma bevégeztetett* című versemből ki kellett hagynom a »három évtized« kifejezést (1956–1986). Ugyanitt a *Majdnem családias* versben az Erdélyre célzó odaítét »se itt, se ott«-ra kellett módosítanom. Ennyi talán elég is. *Magyar Hírlap, 1992. augusztus 22. szombat, Kulturális Magazin, szerkesztette Mészáros Tamás.*

„Petrovics” kismester 1993-ban is aktív volt. *Felbomlott a szekértábor* című nyilvános írásában sajnálkozott az írók belterjes siralmain, amelyek „mind periférikusak és bagatellek, ha azt a kérdést tesszük föl, hogy a magyar értelmiség (beleértve az író-tábor) is mennyire tud, tudott megfelelni a kor kihívásainak, parancsainak. Az előző korszakban sem az volt csupán a kínja az íróknak, értelmiségnek, hogy mekkora (szólás)szabadságot enged a hatalom, de az is, hogy kit, s milyen szinten tart el és ki, beleértve természetesen az ellenzékét is. A változás mindössze annyi, hogy valamelyest szókimondóbb lett a világ. Vegyük tudomásul, hogy felbomlott a szekértábor, illetve hogy a magyar írók soha nem voltak egy szekértáborban. Ha valami, akkor ez most Tokajban is egyértelmű és nyilvánvaló.” (*Észak-Magyarország, 1993. augusztus 25. Horpácsi Sándor írása*)

1979-ben az ironikus Bata Imre, 1991-ben a sorsfélő Fekete Gyula volt elégedetlen a Tokaji Író-tábor összetételével, miközben a szervezők az egyetemes magyar irodalom képviselőjét határozták el. – Az irodalom két markáns hangja létező valóság. Ennek figyelmen

² 30 éve, hogy 1987-ben Sárospatakon megrendeztük a XV. Honismereti Akadémiát. Mint szervező, az elnökségben egymás mellé ítettem a kitiltót és a kitiltottat. 1987 nyárelején ez „provokációnak” számított s nem maradt következmények nélkül.

kívül hagyására mindig volt és van külső-belső készítés, de az együttélésnél jobbat még senki sem tudott felmutatni. Az „erőviszonyok” változását – lehet – eltérően ítéljük meg, de az együttműködés lehetséges formáiról nem szabad lemondani. Élni a lehetőségekkel és megtartani felelősségünket, ügyelve az arányokra, a szellemi teljesítmény állandó növelésére. Mindez elérhető, ha a megújításban a civilek élen járnak, s ha a Tokaji Írórtábor önmagát kormányzó szellemi erő marad. (Sáray László)

*

„Másfél napot a Tokaji Írórtáborban töltök... Az idei konferencia témája a forradalom ötvenedik évfordulója. Már az első nap estjén, talán a nyíregyházi diáklányok kórushangversenye után elfog az öröm, jó újra az emberek között lenni, jó megszabadulni önmagamtól. Egy rövid sétahajózás is belefér ebbe a másfél napba – alattunk a Tisza, a Bodrog, Papp Tibor Párizsról mesél és az ő '56-járól. Délelőtt Székelyhidi Ágoston előadást tartana '56-ról és a „nemzeti önrendelkezésről”. Rosszulléte miatt azonban az előadást nem tudja megtartani. Könnyek között meséli: felesége nemrég meghalt, előtte nyolc hónapig kómában volt. Őt most infúziós kezeléssel próbálják felerősíteni. Előadása kéziratát lemásolták, majd az úton, hazafelé elolvastam. Még másnap reggel is érzem, hogy erős és jókedvű vagyok, olyan közösségben voltam, ahol senki sem akarta becsapni, megalázni a másikat, mindenki arra törekedett, hogy valami fontosat, emlékezeteset, igazat adjon.” (Váthy Zsuzsa, *Naplóm, 2006. augusztus*)

1998-tól az írórtábor média-képviselőt Gál Sándor elnök javaslatára *Antall István* rádiós újságíró, irodalmi szerkesztő látta el, másfél évtizeden át. Pista számtalan műsort készített, minden évben beszámolt az írórtáborokban történekről. Mikrofonjával 100-nál is több Tokajban járt neves író, művészt szólaltatott meg, de haláláig kitartott azon véleménye mellett, hogy még nem jött el az igazmondás ideje. Vitattuk álláspontját, haszatalanul, majd itt hagyott bennünket, sajnós. (Sáray László)

*

Egykori társainkra is gondolva, akik már nem lehetnek közöttünk, megköszönöm a magyar irodalmi és közélet iránt érdeklődő, a Tokajba vissza-visszatérő íróknak és programok mecénásainak, hogy a régi, de ma is fontos írórtábori „oszlopos tornác”, a tokaji ámbitus 45 évesen is tartja magát, él, sőt megerősödni látszik. Talán azért is, mert a változó széljárások kedvezőtlen fuvallatait mindig felfogta Béládi Miklós, Varga Balázs, Cseres Tibor, Ratkó József, Kalász László, Czine Mihály, Koczás Sándor, Németh László és Lakatos István tokaji emlékfája, az egymás mellett is terebélyesedni tudó zöld lomb és nemzeti könyvtárunk bronzba öntött emlékfala, a maga kisugárzásával. Kívánom, hogy a Tokaji Írórtábor Egyesület tütést állóan, érdeme szerint és sikeresen érje és élje meg felnőtt korát. – Kérem, hogy az egyesület jelölje meg múltjának emlékeit, értékeit és rendezze meg a magyar írók jubileumi világtalálkozóját az 50. Tokaji Írórtábor, 2022-ben. A fiatal írók merjenek nagyot álmodni. Harcolják ki unokáik számára a kényszerítő körülmények nélküli, valóságos értelmiségi lét feltételeit. Munkával, teljesítménnyel, magyarságtudattal, anyanyelvük megőrzésével, itt, a Kárpát-medencében. Hatputtonyos jókívánsággal köszöntöm a 45. Tokaji Írórtábor résztvevőit, és reménységgel gondolok arra, hogy lesz ötvenedik és tovább is...

Összeállította Sáray László